

קורס נאציזם ושואה, נושא היחידה: ייחודה של האנטישמיות הנאצית

התופעה של שנאה כלפי היהודים נמשכה (ונמשכת) לאורך ההיסטוריה, אך השתנתה בין התקופות השונות ובאה לידי ביטוי בדרכים שונות. [חשוב לציין שהחלוקה בין שלושת הסוגים אינה מוחלטת ודוגמאות של "שנאת ישראל בימי הביניים" התקיימו גם בתקופות אחרות. עם זאת באופן כללי ניתן לחלק את התופעה לשלושה סוגים ולהצביע על ההבדלים ביניהם].

האנטישמיות הנאצית	האנטישמיות המודרנית במאה ה-19	שנאת ישראל המסורתית – ימי הביניים	
<u>תורת הגזע</u> האנטישמיות הנאצית טענה שכל מגע עם היהודים הוא בעייתי. היהודים הם עם מקולקל מבחינה מוסרית, גזע מסוכן, "הורסי תרבות". כל קשר עימם פוגע באוכלוסייה ומשחית אותה.	כאשר הכוח של הכנסייה והדת ירד בארצות אירופה וכאשר היהודים קיבלו אמנציפציה והשתלבו בחברה, <u>השנאה נבעה מסיבות כלכליות וחברתיות</u>. היהודים הואשמו בהשתלטות על החברה, על המשרות החשובות ועל מוקדי הכוח בחברה ובשלטון. בנוסף התפתחה בתקופה זו לכאורא תורה מדעית, תורת הגזע.	<u>השנאה נבעה מסיבות דתיות:</u> היהודים התנגדו לבשורה הנוצרית ואף הואשמו ברצח ישו.	מהם האזכורים לשנאה?
לא! גזע לא ניתן לשנות. זה עניין ביולוגי, עובר בתורשה ולכן אין פתרון לשנאה. דם יהודי יישאר לעד יהודי גם בדור ההמשך.	לא! התנצרות או התבוללות לא היו פתרון כיוון שהיהודי שהתנצר נשנא על רקע מוצאו. עם זאת יהודים מומרים יכלו לקבל משרות ותפקידים נוספים, ובדרך כלל ילדיהם או נכדיהם של ילדים מומרים כבר נחשבו לנוצרים לכל דבר.	כן, על ידי התנצרות.	האם היהודי יכול לשנות את אורחו?
השנאה כלפי היהודים הביאה לצעדים קיצוניים של הרחקת היהודים מהחברה. תחילה בחקיקה קיצונית שפגעה באופן חמור בזכויות היהודים, שללה אזרחותם, בהמשך - בכליאתם בגטאות ובבידוד חברתי ולבסוף בהשמדה.	ביטוי מילולי: • כתבות אנטישמיות בעיתונים. • הוצאת ספרים אנטישמים. • מפלגות אנטישמיות שקראו לבטל האמנציפציה (שוויון זכויות) שניתנה ליהודים.	האנטישמיות באה לידי ביטוי בכלי המודרניים והדמוקרטיים כמו: דרשות אנטישמיות בכנסייה. פרעות- התקפות ופגיעה ברכוש ובנפש. גירוש משכונות, ערים ואף ממדינות. עלילות דם	מהם ביטויי השנאה כלפי היהודים?
הסרת האיום היהודי	לשלול את זכויות היהודים, להרחיקם מהמדינה.	שהיהודים יכירו בטעותם הדתית ויתנצרו.	מה היו האמצעים להשיג?

עם התפתחותה של המודרנה עוברים עמי אירופה תהליך של חילון ושל הענקת שוויון זכויות למיעוטים שחיים בקרבם (אמנציפציה), ולכן בעת המודרנית נראה פחות גדול בשנאה הדתית כלפי היהודים. עם זאת, למרות תהליכי החילון והאמנציפציה, נוצרת תופעה חדשה: **אנטישמיות מודרנית**. הקשר בין תופעות אלו מובן: ככל שהיהודים קיבלו זכויות רבות יותר והצליחו להשתלב בחברה האירופית, ואף להגיע בה לעמדות מפתח - כך גברה השנאה אליהם.

שנאת היהודים של ימי הביניים נמשכה, פשוט בצורה אחרת, מדעית לכאורה, אך ברור שהמדע וההיגיון גויסו לכאן כדי להצדיק את השנאה הלא הגיונית והלא מדעית. האנטישמים המודרניים התבססו על תפיסתו של המדען האנגלי צ'ארלס דרווין: אצל בעלי החיים קיים עקרון ה-21 של "ברירה טבעית" - החיות החזקות שורדות, ואילו החיות החלשות נעלמות מהעולם. דרווין דיבר רק על בעלי חיים וטען שעיקרון זה אינו מתקיים בחברה האנושית וגם אינו צריך להתקיים בה. עם זאת, האנטישמים המודרניים העתיקו את עקרונות תורתו של דרווין לאנושות וטענו שגם בחברה האנושית קיימים גזעים נחותים ועליונים, ועל הגזע העליון להשמיד את הגזעים הנמוכים ולהעלים אותם. התורה הפסבדו־מדעית (מדעית לכאורה) הזאת מכונה "תורת הגזע". תורת הגזע גורסת שכפי שבטבע קיימות תכונות ביולוגיות וחיזוניות המועברות בתורשה, כך גם התכונות היהודיות הטפיליות עוברות בדם מאב לבן ובאות לידי ביטוי בסממנים חיזוניים כגון צבע עיניים, גודל אף וצורת הליכה. וכך, בניגוד ליכולתו של היהודי בימי הביניים להינצל מהשנאה כלפיו באמצעות התנצרות, לא היה לו בעת המודרנית מפלט מן השנאה: היהודים היו שנואים ונרדפו ללא קשר למידה שבה שמרו על המצוות.

למדנו שהאנטישמיות המודרנית היא תופעה שהתחילה כבר במאה ה-19, בעקבות תהליך האמנציפציה. שימו לב, האנטישמיות מגיעה מהעם, לא מהשלטון. בתקופה זו השנאה כלפי היהודים בלטה אצל ההמונים אשר מצאו את עצמם מתחרים עם היהודים על מקומות עבודה ועל עמדות מפתח בחברה. לעומת זאת, השלטונות במדינות מערב אירופה ומרכז הקפידו על שוויון הזכויות שניתן ליהודים, ולרוב לא פעלו באנטישמיות. מדיניות שלטונית זו מתקיימת עד 1933 - שנת עלייתם של הנאצים לשלטון בבחירות דמוקרטיות בגרמניה. זו הפעם הראשונה בעת המודרנית שממשלה מנהלת את המדיניות שלה על פי חוקי תורת הגזע. כבר עם עלייתו לשלטון מתחיל השלטון הנאצי לפגוע ביהודי גרמניה בחוקים מפלים, בצווים ובתקנות שמבטלים בפועל את האמנציפציה שקיבלו היהודים בגרמניה כמה עשרות שנים לפני כן. כפי שראינו, גם האנטישמים המודרניים וגם הנאצים טענו שיש הוכחות מדעיות לקיומם של גזעים עליונים ונמוכים בחברה האנושית. בטענה זו הם מצדיקים את השנאה כלפי היהודים.

היהדות והמוסר היהודי בחשיבה ובתעמולה הנאצית:

בספרו של היטלר "מיין קאמפף" (מאבקי) מסביר היטלר בפירוט את תפיסתו:

- א. המוסר והמשפט היהודי מעודדים סיוע לחלשים בעוד שהמוסר הגרמני מטפח בני אדם שפועלים בכוחניות וביצירות (לפי האידאולוגיה הנאצית האדם צריך להתנהל על פי האינסטינקטים הטבעיים היצריים, לעומת זאת מדגישה היהדות את המוסר.
- ב. היהדות דוגלת באחריותו של כל פרט למעשיו ואילו האידאולוגיה הנאצית מבטלת את המצפון, את האחריות האישית ומחייבת צייתנות מוחלטת בלי עוררין למנהיג.
- ג. היהדות שואפת לביאת המשיח - תקופה בה ישררו תנאי שלום ושלווה נצחיים ואילו עפ"י האידאולוגיה הנאצית על הגזע העליון לחתור למלחמה מתמדת עם הגזעים הנמוכים ממנו.